

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

4 Inferri vindicta valet, quæ crimina purget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

SI quis fortitudinem latronis, & piratae, & furis enervat, infirmosque eos reddat, prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene utebatur, à malo opere cessabunt.

C. VII. ¶ Qui socii non repellit injuriam, similis est ei, qui facit, Item Ambrosius libro primo de officiis, cap. 37.

NON e in inferenda, sed in depellenda injuria lex virtutis est. Qui enim non repellit à socio injuriam, si potest, tam est in vicio, quam ille, qui facit. Unde S. Moyses hinc prius orsus est tentamenta bellicæ & fortitudinis. Nam cum à vidisset Hebræum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit, ita ut Ægyptium prostermeret, atque in arena absconderet. Salomon quoque ait: [Eripe eum, qui ducitur ad mortem.]

¶ Bellicæ] Sic emendatum est ex originali, cum etiam in manuscriptis Gratiani legeretur, imbellis.

C. VIII. ¶ Matorum impietati favet, qui eis obviare cessat.

Item Anastasius & Damasius Papa.

QUI potest obviare & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est, quam favere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinorosi definit obviare.

C. IX. ¶ Qui à divina mandata contemnit, severis coercetur vindictis.

Item Calixtus, epist. 2. ad Episcopos Gallie.

JUSTUM est, ut qui divina contemunt mandata, & inobedientes Patrum existunt iussionibus, severioribus corrigantur vindictis: quatenus ceteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti sumant severitatis atque bonitatis exemplum. Nam si (quod absit) ecclesiasticam sollicitudinem, vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profectio nocetur.

C. X. ¶ Imperatores cum Episcoporum provisione ecclesie defensionem adversus divinum potentiam debent suscipere.

Item ex concilio Carthaginensi s. h. cap. 9.

AB Imperatoribus universis visum est, i postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias & divinum cum Episcoporum provisione delegentur.

¶ Visum est] Sic est emendatum ex codicibus concilii impressi & manuscriptis. Antea legebatur, justum est auxilium postulandum.

Ecce, quod nonnunquam est obviandum perversis, & injuria sociorum armis est propulsanda, ut & malis adempta facultas delinquendi proficiat, & bonis optata facultas liberè consulendi ecclesie ministraretur. Hoc qui non facit, consentit.

C. XI. ¶ Non sunt immunes à scelere, qui non liberant eos, quos possunt à fallo liberare.

Unde Augustinus ait in Psal. 81.

OSTENDIT & [Propheta] necillos immunes à scelere esse, qui permiserunt Christum principibus interficere, cum præ multitudine timerentur, & possent illos à facto, & se à consensu liberare. Qui & desinit obviare cum potest, consentit.

¶ Qui desinit] Hac in eadem glossa referuntur, ex Cas-

a Ivi p. 10. c. 13. Pann. l. 2. c. 50. b diripiat, orig. c Neg. orig. d Exod. 1. e Proverb. 24. f Damasus epist. 3. ad Stephanum, cap. 3. sup. dist. 83. error. & dist. 83. facientis. Poly. l. 7. tit. 11. Anselm. l. 3. cap. 19. g Poly. ibid. Ansel. l. 13. cap. 13. Ivo p. 6. cap. 346. h & in Africano cap. 42. i al. impotentias, rogandi. k Glossa ord. ibi. ex B. August. & Castiodoro ad illud. [Eripite pauperem.]

fradator: cuius verba sunt hæc. Nam cum possis obviare peccatis, si desinas advertari, consensus erroris est.

QVÆSTIO IV.

QVOD autem vindieta inferenda non sit, multi male probatur. Mali enim tolerandi sunt, non abjectis increpatione ferendi, non corporaliter expellendi.

C. I. ¶ Quomodo mali sunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum sit.

Unde Augustinus ait in libro de verbis Domini, sermone 18.

TOLERANDI sunt quidem mali pro pace, nec à corporaliter ab eis recedatur: sed spiritualiter i exigere, est facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cuiusque, salva pace: displicere, et non tangere. Non enim Propheta, qui hæc dicebat, populum suum dimiserunt: sed inter eos habitabant, quos increpabant, unum templum cum eis intrabant, eodem sacramenta celebrabant. Hoc est exire, ore non potest: hoc est immundum non tangere, voluntate non sentire.

Caput hoc est in glossa ordinaria. 2. Cor. 6. ad ea verba, exite de medio eorum. sententia vero accepta ex sermone 18. Augustini de verbis Domini: ex quo infra ead. cap. ecce, & capit. recedite ad idem pertinentia referuntur.

¶ Spiritualiter] Hæc interposita erant ad eos spiritualiter, quæ autem, quæ sunt expuncta, quæ & à plerisque, & à glossa ordinaria absunt.

C. II. ¶ Quod mali sunt tolerandi à bonis. Idem.

T bonus tolera malum. Nam & Christus & Iudam, cum sciret furem esse, toleravit, & ad pradicandum misit, eique cum aliis Eucharistiam dedit.

¶ Initium huius capituli est in tractatu 30. in Iohannem. Reliqua vero videntur accepta ex glossa ordinaria in psalmum 9. ad ea verba, Dixit enim in corde suo. & explanatione B. Augustini in psalmum 10. cuius propria verba referuntur, sup. l. 9. 1. Gregorius. Ab eodem vero capite hæc eadem sententia expuntur in psal. 162.

C. III. ¶ Pro pace ecclesie mali sunt tolerandi.

Idem super Iohannem tractatu 30. ad c. 12.

VIDE ergo voluit Dominus noster Iesus Christus fratres mei, admonere ecclesiam suam, quando omnium perditum inter duodecim habere voluit, nisi ut malos toleremus, ne corpus Christi dividamus? Ecce inter sanctos est Iudas: ecce fur est Iudas: & ne contentus fur sacrilegus, non qualiscunque fur, fur locutorum, sed Dominicorum locutorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro, qualiscunque furti, & peculatus (peculatus enim furtum dicitur de re publica, & non sic dicitur furtum rei private, quomodo publica) quantum vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuerit non undecunque tollere, sed de ecclesia tollere. Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudæ perditio computatur.

¶ Multa in hoc capite sunt emendata ex beato Augustino.

C. IV. ¶ De eodem.

Idem sermone 18. de verbis Domini.

ECCE, d' inquit, dicit Propheta. [Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis.] Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus, à quibus exire & recedere jubemur, ne tangamus immundum? Nos nullam recessionem spiritualiter intelligimus: illi corporaliter. Nam & ego elamo cum Propheta: & i qualiscunque sumus vasa, utitur nobis Deus in dispensatione vestra. Clamamus & nos, & dicimus vobis, recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis, sed contactu coar-

a al. ne. b 7. q. 1. ad versitas, circa finem. c Poly. l. 1. tit. 7. d Bedæ 2. Cor. 6. Poly. ibid. Ansel. l. 12. c. 83.

non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuscuiusque gradu atque periona, salva pace, fieri potest? & paulo post. Ergo fratres mei, quorquot habens inter vos qui adhuc amore seculi prægavantur, avaros, perjuros, adulteros, inspectores a nugarum, consultores mathematicorum, phanaticorum, augurum, aruspicum, ebriosos, luxuriosos, quidquid inter vos malorum esse notis, quantum potestis, improbare, ut corde recedatis, & redarguite, ut exeat inde: & nolite consentire, ut immundum nontangaris.

¶ Et qualiacunque Sic emendatum est ex B. Augustino & Beda. Antea legebatur, æqualia.

C. V. ¶ Pacificus est, qui corrigere quod potest, vel excludit a se, quod non potest.

Idem in secundo libro contra epistolam Parmeniani, c. 1.

¶ Quisquis vel quod potest, arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus, & ab ipso maledicto, de quo scriptura dicit. b [Vt hu, qui dicit, quod nequam est, bonum, & quod bonum est, nequam, & nequam.] omnino liber, prolixus securus, penitus alienus. ¶ Quomodo, inquit Parmenianus, incorruptus poteris permanere, qui corruptis sociaris?

¶ Sociaris. Apud B. Augustinum huic interrogationi Parmeniani sequens continenter responso, qua habetur in proxime sequenti capite, ita pler. Ac certe multo aptius interrogatio Parmeniani, & B. Augustini responso unico capitulo comprehenditur.

C. VI. ¶ Quid sit malis sociari.

Idem eodem capite 21. continuo.

¶ Ita e plane, si sociatur quis malis, id est, si mali aliquid cum eis committit, aut committentibus favet, si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro, si aliter tertium, ut non sit in vindicando piger, sed vel corrigat iustus in misericordia, & arguat, vel etiam si eam personam gerit, & ratio conservandæ pacis admittit, curam a omnibus peccantibus arguat, ut ceteri timeant, removeat etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramentorum, & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi, plenissimum officium non solum castissime innocentie, sed etiam diligentissime severitatis implevit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo semper retenta incorruptum, castissimeque custodiunt, ut nec faciat malum, nec approbet factum.

C. VII. ¶ Aliena peccata in ecclesia alienis non præjudicant.

Idem in epistola c. 112. contra Donatistas.

¶ Quisquis a catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelerate, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vnam, sed Deitæ manet super eum. Quisquis autem in hæc ecclesia bene vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata: quia in ea unusquisque proprium onus portabit, sicut Apostolus dicit g. & infra. ¶ Ergo communio matrum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in malis factis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam, & personam suam, nec præjudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.

¶ Christi unitate. Antea legebatur, Christianitate. Reformationis ex originali & Beda: utrum, alia nonnulla.

a al. p. 114. b Esas. c Poly. ibid. d Psal. 140. e 1. Tim. 1. f Beda 1. Corinth. 11. g Gal. 6. h Ivo part. 2. cap. 101.

C. VIII. ¶ Non te maculat malis, si ea non consentis, sed ipsum redarguas.

Idem a in sermone 18. de verbis Domini.

¶ Malis b semper corde disjungimini: ad tempus cautè corpore copulamini. & infra. ¶ Duobus modis non te maculat malis: si ei non consentias, & si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire: communicatur quippe, quando factio ejus consortium voluntatis vel approbationis adjungitur. & infra. ¶ Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis, neque negligentes, ut non arguatis.

C. IX. ¶ Immundum tangere, est peccatum consentire.

Idem ex c. eodem.

¶ Recedite d. exire inde, & immundum ne tetigeritis. Sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuscuiusque gradu atque persona salva pace fieri potest? Displicuit tibi, quod quisque peccavit? non tetigisti immundum. Redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigit, congruam, & quæ unitatem non violet, disciplinam: existi inde. & infra. ¶ Clamavit ista Moyses e, clamavit Esaias f, clamavit Hieremias g, clamavit Ezechiel h. Videamus, si dimiserunt populum Dei, & se ad alias gentes transfulerunt. Quam multa, & quam vehementer Hieremias increpavit in peccatores & sceleratores populi sui, inter eos tamen erat, unum cum eis templum intrabat, in eadem sceleratorum hominum congregatione vivebat, sed clamando exibat inde. Hoc est exire inde, hoc est immundum non tangere, & voluntate non consentire, & ore non parcere.

C. X. ¶ Non maculant innocentes facta nocentium, que ab eis credis non possunt.

Idem in epistola 43. ad Vincentium.

¶ Quam magnum est crimè ab istorum innocentium communione separari? Nam & facta i nocentium, quæ innocentiis demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non coinquinant quemquam, si propter innocentium consortium etiam cognita sustinentur. Non enim propter malos boni deferendi, sed propter bonos mali tolerandi sunt, sicut toleraverunt Propheta, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant: sicut ipse Dominus nocentem Iudam usque ad condignum ejus exitum toleravit, & cum sacramentam cum innocentibus communicare permisit: sicut toleraverunt Apostoli eos, qui k per invidiam (quod ipsius diaboli vitium est) Christum annuntiabant.

C. XI. ¶ Mali, quos ecclesia recipit, nec expellit, a bonis sunt tolerandi, non judicandi.

Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.

¶ Forte l in populo Dei stat juxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, vel potius fidelis vocatur. Non enim potes de ecclesia pellere, non habes aliquem aditum castigando & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. Noli timere: unusquisque m proprium onus portabit. Item infra. ¶ Quomodo (inquis) ferrem, quem novi malum? nonne melius ipsum ferres, quam te foras efferres? Ecce, quomodo feres n: attende Apostolum dicentem: o [Unusquisque proprium onus portabit.] Liberet te ista sententia. Non enim cum illo commu-

a Beda Eph. 5. b Ivo p. 2. c. 102. c Beda 2. Cor. 6. supra ca. ca. ecce. Ivo p. 2. c. 103. d Esai. 52. e Num. 16. f Esai. 52. g Thren. 4. h Ezech. 14. i infra ea. nimum. k Philip. 1. Talus, & forte. j orig. Ivo part. 2. ca. 94. m Gal. 6. n al. ferres si attendentes. orig. o Gal. 6.

nicares avaritiam, sed communicares cum illo Christi mensam. Et quid tibi obesse, si cum illo communicares Christi mensam? Apostolus dicit: a [Qui enim manducet & bibit indignè, iudicium sibi manducet & bibet:] sibi, non tibi. Sanè si iudex es, si iudicandus potestatem accepisti ecclesiastica regula, si apud te accusatur, si veris documentis, testibusque convincitur, coëce, corripere, excommunicare, degrada.

¶ *Antea citabatur ex libro primo de unico baptismo, ubi non habetur.*

Est & alia distinctio tolerandorum & cavendorum, quam ex verbis Augustini licet colligere, dicitur serm. 49. de verbis Domini.

C. XII. ¶ Pastor est diligendus, mercenarius tolerandus, latro cavendus.

Tres e personas dixit Dominus (& debemus illas investigare) in Evangelio, pastoris, mercenarii, & furis. & paulo post. ¶ Pastorem dixit d animam suam ponere pro ovibus suis, & intrare per januam. Furem dixit (& latronem 1.) ascendere per aliam partem. Mercenarium dixit, lupum vel furem si videat, fugere, quia non est illi cura de ovibus: mercenarius est enim, non pastor. Ille intrat per januam, quia pastor est: ille ascendit per aliam partem, quia fur est: ille videns eos, qui volunt tollere oves, timet & fugit, quia mercenarius est; quia non est illi cura de ovibus, mercenarius est enim. Si invenerimus tres istas personas, invenit sanctitas vestra & quos toleretis, & quos caveatis. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius, cavendus est latro.

¶ *Et latronem.] Ha dua voces non sunt in originali: Anselmus tamen illas habet.*

Ecce quod mali tolerandi sunt, nec corporali, sed spiritali vindicta sunt puniendi. Unde cum discipuli non receperit a Samaritanis ignem calidum super eos deducere voluerunt, dicentes e magistro: [Vis dicamus, descendat ignis de celo, & consumat eos] audiverunt: f [Nescitis cuius estis] Item: [Omni, qui gladium acciperit, gladio peribit.]

C. XIII. ¶ Spirituali nunquam carnalem persequitur, sed eon verso.

Hinc etiam Hieronymus ait in comment. epistola ad Gal. c. 4.

¶ *Vi secundum carnem natus erat, persequeretur spiritali: nunquam enim spiritalis & carnalem persequitur, sed ignoscit ei, quasi rusticano fratri. Scit enim posse proficere per tempus: & si quando Aegypti filium viderit irascens, recordatur unius patris, qui boves i creatur, & culices: & h in magna domo non solum effusa aures & argentea, sed lignea fictilia.*

¶ *Boves.] In codicibus B. Hieronymi impressis legitur, qui lucem boves, verum in eodeme Vaticano horum commentariorum habetur, qui lucam bovem. Significat autem elephantem.*

C. XIV. ¶ *Boni à malis nunquam in hac vita penitus possunt separari.*

Item Augustinus in libro quarto de baptismo, c. 12.

¶ *Quantum arrogantiae tumor est, quanta humilitatis & levitatis oblitio, arrogantiae quanta iactatio, ut quis aut audeat, aut facere se posse eredit, quod nec Apostolis concessit i Dominus, ut zizanias à frumento parer se posse discernere?*

¶ Verba sunt Cyprian lib. 4. epist. 2. ad Antonium, citata ab Augustino lib. 4. c. 12. de baptismo contra Donatistas.

C. XV. ¶ *Præsentis ecclesie simul recipit bonos & malos.*

Item Gregorius homilia 38. Evang.

Hæc autem vita, quæ in cælum & infernam sita est, sicut in medio subsistit, ita utramque partium civis communiter recipit: quos tamen sancta ecclesia & nunc indifferetè suscipit, & postmodum in egressio-

a 1. Cor. 11. b a numeris. c Ansl. 6. c. 148. d Io. 10. e Luc. 9. f Marc. 26. g Gal. 4. h 2. Tim. 2. i Matth. 13.

ne discernet. Si ergo boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Natus quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel b enim esse reprobum, quem Cain malitia non exeret.

2. pars. Ex his omnibus colligitur, quod malorum vindicta Deo reservanda est, nec sunt corporaliter puniendi, sed crebra admonitione, & charitativè beneficio ad correctionem invitandi. *¶ De Christo in Evangelio c ait: [Audistis, quia dictum est in lege, d [quemadmodum ultionis lex statuit.] Oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem hæc vicissitudinem tolli, & ad mansuetudinem, & charitativè perfectionem vos invitans, dico vobis. Nolite resistere malo, sed dilige inimicos vestros, benefacite eis, qui oderunt vos, ut filii patris vestri, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.] Hinc Paulus e ait: [Si exierit inimicus tuus, ab illo: si sit, potum dabit.] Omnis f enim iniquus, honorum est inimicus: omnes g autem inimici huius sæculi, etiam inimici est Dei. Inimici in coram Dei, bonitatis est inimicus, ac per hoc amorem ipsius & bonitatis diligere non potest. Cum ergo inimicos diligit, ut illis benefacere, cibum & potum subministrare jubens, manus persequi, & punire prohibemur. ¶ In legem veteri h ipso mente corporali poena statuta est: in lege vero Evangelio i omni peccato per penitentiam promittitur venia. Unde ille à tertio incipit, dicens: k [Ego sum Dominus Deus zelotes, vestram peccata patrum in filios usq, in tertiam & quartam generationem, hæc vero à lenitate mansuetudinis & misericordie, ut iniquitatem l [Beati pauperes spiritus, beati mites, beati misericordes: i quam ipsi misericordiam consequentur.] In illa dicitur: [Qui fuerit hoc vel illud, morte moriatur.] In ista: [Gaude super unum peccatorem penitentem agente, quam super nonaginta iustos, qui non indigent penitentia.] Item: m [Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.] Initium quoq, predicationis salvatoris nostri, & præconi ejusdem, ad penitentiam peccatores invitavit. Sic enim uterq, exorsus est, dicens: [Penitentiam in agite, appropinquavit o enim regnum celorum.] Sic & in verbis Apostolorum, cum Iudas compuncti de scelere mortis Christi dicerent Petro: [Quid faciemus viri fratres?] legitur Petrus respondisse: p [Penitentiam agite, & baptizetur unusquisq, vestrum.] Et mox iterum dicitur, in lege q populus ille radi servitii timore penarum cogebatur: unde & legitur in 1. psalmo: *¶ In Evangelio autem populus gratie liber & adiuvi filiali amore, & hereditatis certitudine ad cultum divinae servitutis invitatur. Unde cum quidam legem, quasi coactum, predicarent esse tenendam simul cum gratia, ait: f Apostolus: [Non enim acceptus spiritum servitutis iterum in timore: sed acceptus spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.] Hinc etiam Gregorius ait in expositione t Evangelii: u [Sicut factum est regnum celorum homini Regi, qui fecit nuptias filios suos.]**

C. XVI. ¶ *In lege cuiq, permissum erat dilige amicum, & odire inimicum.*

¶ *¶ In lege scriptum sit: [Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum.] accepta tunc licentia iustis fuerat, ut Dei inimicos, suosq, adversarios, quanta possent virtute comprimerent, eosque in ore i gladii ferirent. Quod in novo proculdubio testamento, compefuit, cum per semetipsam veritas prædicat dicens, y [Diligit inimicos vestros: benefacite his, qui oderunt vos:] Qui ergo per tauros, nisi veteris testamenti patres signantur? z. Nam dum ex permissione legis acceperant, quatenus adversarios suos odii retributione*

a Matth. 5. b Gen. 4. c Matth. 1. d Exod. 21. e Rom. 12. f Prov. 25. g Luc. 4. h Exod. 21. i Matth. 5. k Exod. 19. & alibi. l Luc. 6. m Matth. 5. Luc. 6. n Matth. 3. o al. appropinquaverit. p Act. 1. q Exod. 1. r Gal. 3. s Rom. 1. t Est homin. 31. u Matth. 22. x Levit. 19. y Luc. 6. z significatur.]

percuterent.

percuterent, (ut ita dicam) quid aliud, quam tauri erant, qui inimicos suos corporeæ virtutis cornu feriebant? Quid vero per altaria, nisi patres novi testamenti figurantur? qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æteris desideris innitentes, ad sublimia contemplationis suæ penis sublevantur.

¶ In ore.] In originali, & quatuor Gratiani versibus est, jure gladii.

Hu ita respondetur: Sunt quedam, quæ salubri duntaxat admonitione sunt corrigenda, non corporatibus flagellis animadvertenda, sed eorum vindicta divinis examini tantum est reservanda, quæ in delinquentes valedicet disciplinam exercere non possunt, vel quæ non sunt nostri juris, vel quæ illorum crimina, etsi nobis nota sunt, tamen manifestis iudicij probari non possunt.

¶ De his qui non sunt nostri juris, ait Apostolus in prima epistola ad Corinthios. [Quid enim vultis arguere de his qui foris sunt, judicare, de his enim Dominus judicabit.]

C. XVII. ¶ Infidelium colloquia & convivia non sunt evitanda.

Quod Augustinus exponens, ait.

Infideles b non possumus Christo lucrari, si eorum colloquium vitamus & convivium. Unde & Dominus e cum publicanis & peccatoribus manducavit & bibit. In his vero qui intus sunt, id est, infidelibus putredo telecanda est.

Sensus hujus capiti habetur apud B. Augustinum de penitentia medicina, c. 3. verba verò sere omnia sunt in glossord. i. Cor. 5. ad vers. aliquin. & interlineari ad vers. intus.

Ille etiam prophetæ dicit: [Facit Dominus iudicium omnibus impietatis penitentibus.] exponendo addidit Augustinus: [ab his qui non sunt nostri juris, in quos nequit disciplina exerceri.] Item quando multitudine est in sedere, nec salva pace ecclesia manere possunt, vitandis sunt potius, quam violata pace ecclesia puniendi.

C. XVIII. ¶ Quædam mala puniendi sunt, & quedam toleranda.

Unde Augustinus ait in libro de fide & operibus, c. 4. & 5.

Quam verò e e contrario periclitantes, cum bonorum, malorumque permissionem in ecclesia demonstrant, seu prædictam esse perspexerint, & patientiæ præcepta didicerint, (quæ ita nos sumissimos reddunt, ut etiam viderentur in ecclesia esse zizanias, non tamen impediatur aut fides aut charitas nostra, aut quoniam zizanias in ecclesia esse cerimus, ipsi de ecclesia recedamus) detinendam i putent ecclesiæ disciplinam, quandam perverissimam securitatem præpositis tribuentes, ut ad eos non pertineat, nisi dicere, quid cavendum, quidve faciendum sit; quodlibet autem quisque faciat, non curare. Nos verò ad sanam doctrinam pertinere arbitramur, ex utrisque testimonijs tutam sententiam moderari; ut & canes in ecclesia propter pacem ecclesiæ toleremus, & canibus sanctum, ubi pax ecclesiæ tuta est, non demus. Cum ergo seu per negligentiam præceptorum, sive per aliquam excusabilem necessitatem, sive per occultas obreptiones invenimus in ecclesia malos, quos ecclesiastica disciplina corrigere aut coercere non possumus, tunc ne s ascendat in cor nostrum impia & perniciosa præsumptio, qua existimemus nos ab his esse separandos, ut peccatis eorum non inquinemur, atque ita post nos trahere conemur, veluti mundos, sanctosque discipulos ab unitatis compage, quasi à malorum consorcio segregatos: veniant in mentem illæ de scripturis similitudines, & divina oracula, vel certissima exempla, quibus demonstratum & prænunciatum est, malos in ecclesia permittos bonis usque in finem facturi, tempusque iudicii futuros; & nihil bonis in unitate ac participatione sacramentorum, qui eorum factis non

consenserint, obfuturos. Cum verò eis, per quos ecclesia regitur, adest salva pace potestas disciplinæ adversus improbos aut nefarios exercenda, tunc rursus, ne forordia, segnitiaque dormiamus, aliis aculeis præceptorum, quæ ad severitatem coercionis a pertinent, excitandi sumus, ut gressus nostros in via Domini ex utrisque testimoniis illo duce atque adiutore dirigentes, ne patientiæ nomine torpescamus, nec obtentu diligentia faviamus.

¶ Desituendam.] Apud B. Augustinum legitur, instituentiam putant ecclesiam & disciplinam: sed ceteri collectores cum Gratiano concordant. Multa verò alia ex illis, & originali in toto hoc capite sunt restituta.

C. XIX. ¶ Levius occulta, severius autem punienda sunt ab ecclesia delicta manifesta.

Item contra epistolam Parmeniani, lib. 3. c. 2.

¶ Vm b quisque fratrum, id est, Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum est, & infra.

¶ Quando ita cuiusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos profusus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplina.

3 pars. Est & alia causa, quæ correctio verborum, vel verborum videtur esse inutilis, vel superflua. Prædestinati enim ad vitam sine correptione mutantur: sicut Petrus, c quem Dominus respiciens, nemine corripiente commovit ad lacrimas. Præstiti ad mortem inter flagella deterioris sunt, sicut Pharaos. Bonis ergo superflua, damnandis hac inveniuntur esse inutilia. Huic respondetur auctoritate Gregorii & Augustini.

C. XX. ¶ Sicut ab oratione cessandum non est, sic nec a correptione.

Augustinus enim in libro de correptione & gratia, c. 5. sic ait.

Sicut non est ab oratione cessandum pro eis, quos corrigi volumus, etiam si nullo hominum orante pro Petro Dominus respexit d eum, & fecit eum suum peccatum flere; ita non est negligenter correptio, quamvis Deus quos voluerit, etiam non correptos faciat esse correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miseretur, atque adjuvat, qui facit, quos voluerit, etiam sine correptione proficere.

C. XXI. ¶ Sicut prædestinati salvantur, qui in postulando suo labore meruerunt.

Gregorius verò in dialogo, lib. 1. c. 3.

Obtineri e nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerunt. Sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi ex f labore perveniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.

C. XXII. ¶ Occulto Dei iudicio mali obduranter flagelli, boni emendantur.

Item Augustinus in lib. de prædestinatione & gratia, c. 11.

NAbuchodonosor g penitentiam meruit fructuosam. Nonne post innumeras impietates flagellatus penituit, & regnum quod perdidit, rursus accepit? h Pharaos autem ipsis flagellis est durior effectus, & periit? Hic mihi rationem reddat, qui divinum consilium nimium alto i, sapientique corde dijudicat, cur medicamentum unius medici manu confectum, alii ad interitum, alii valuerit ad salutem; nisi quia

a al. coercionis. b Poly. idid. 100 p. 2. c. 97. Pann. in prof. c. 13. & 14. c Luc. 22. d Luc. 22. e Burc. l. 20. c. 102. 100 p. 17. c. 31. f al. pro. g Dan. 4. h Exod. 5. usq. ad 11.

i altum sapienti corde.] orig.

a al. coercionis. **b** Poly. idid. 100 p. 2. c. 97. Pann. in prof. c. 13. & 14. **c** Luc. 22. **d** Luc. 22. **e** Burc. l. 20. c. 102. 100 p. 17. c. 31. **f** al. pro. **g** Dan. 4. **h** Exod. 5. usq. ad 11. **i** altum sapienti corde.] orig.

Exod. 11. Exod. 20. Matt. 3. Act. 2. Rom. 13. 1. Cor. 11. 1. Tim. 2. Tit. 2. 1. Pet. 2. 1. Ioh. 1. 1. Ioh. 2. 1. Ioh. 3. 1. Ioh. 4. 1. Ioh. 5. 1. Ioh. 6. 1. Ioh. 7. 1. Ioh. 8. 1. Ioh. 9. 1. Ioh. 10. 1. Ioh. 11. 1. Ioh. 12. 1. Ioh. 13. 1. Ioh. 14. 1. Ioh. 15. 1. Ioh. 16. 1. Ioh. 17. 1. Ioh. 18. 1. Ioh. 19. 1. Ioh. 20. 1. Ioh. 21. 1. Ioh. 22. 1. Ioh. 23. 1. Ioh. 24. 1. Ioh. 25. 1. Ioh. 26. 1. Ioh. 27. 1. Ioh. 28. 1. Ioh. 29. 1. Ioh. 30. 1. Ioh. 31. 1. Ioh. 32. 1. Ioh. 33. 1. Ioh. 34. 1. Ioh. 35. 1. Ioh. 36. 1. Ioh. 37. 1. Ioh. 38. 1. Ioh. 39. 1. Ioh. 40. 1. Ioh. 41. 1. Ioh. 42. 1. Ioh. 43. 1. Ioh. 44. 1. Ioh. 45. 1. Ioh. 46. 1. Ioh. 47. 1. Ioh. 48. 1. Ioh. 49. 1. Ioh. 50. 1. Ioh. 51. 1. Ioh. 52. 1. Ioh. 53. 1. Ioh. 54. 1. Ioh. 55. 1. Ioh. 56. 1. Ioh. 57. 1. Ioh. 58. 1. Ioh. 59. 1. Ioh. 60. 1. Ioh. 61. 1. Ioh. 62. 1. Ioh. 63. 1. Ioh. 64. 1. Ioh. 65. 1. Ioh. 66. 1. Ioh. 67. 1. Ioh. 68. 1. Ioh. 69. 1. Ioh. 70. 1. Ioh. 71. 1. Ioh. 72. 1. Ioh. 73. 1. Ioh. 74. 1. Ioh. 75. 1. Ioh. 76. 1. Ioh. 77. 1. Ioh. 78. 1. Ioh. 79. 1. Ioh. 80. 1. Ioh. 81. 1. Ioh. 82. 1. Ioh. 83. 1. Ioh. 84. 1. Ioh. 85. 1. Ioh. 86. 1. Ioh. 87. 1. Ioh. 88. 1. Ioh. 89. 1. Ioh. 90. 1. Ioh. 91. 1. Ioh. 92. 1. Ioh. 93. 1. Ioh. 94. 1. Ioh. 95. 1. Ioh. 96. 1. Ioh. 97. 1. Ioh. 98. 1. Ioh. 99. 1. Ioh. 100. 1.

Christi a bono odor alius est odor vite in vitam, alius odor mortis in mortem. Quantum ad naturam, ambo homines erant. Quantum ad dignitatem, ambo Reges. Quantum ad causam, ambo captivum populum Dei possidebant. Quantum ad poenam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diversos, nisi quod unus manum Dei sentiens, in recordatione propria iniquitatis ingemuit; alter libero contra Dei misericordissimam veritatem pugnavit arbitrio?

C. XXIII.

Idem. b

Vasis e- irx nunquam Deus redderet interitum, si non spontaneum inveniretur homo habere peccatum: quia nec Deus peccanti homini justè inferret iram, si homo ex predestinatione Dei cecidisset in culpam. Idem. d ¶ Prædestinationem Dei sive ad bonum sive ad malum in hominibus operari ineptissime dicitur, ut ad utrumque homines quædam necessitas videatur impellere: cum in bonis voluntas sit intelligenda non sine gratia; in malis autem voluntas intelligenda sine gratia. Cum verò aliquos a Deo, aut traditos desideris suis, aut obduratos legimus, aut relictos, magnis peccatis suis hoc ipsos, meruisse profiteremur: quia talia eorum crimina præcesserunt, ut ipsi sibi poenas sibi invenerint, quæ eis etiam supplicium verterent in reatum. Atque e- ita nec de iudicio Dei querimur, quo deserit meritos deseri, & misericordiam ejus gratias agimus, quæ liberat non meritos liberari. Vires itaque obedientiæ non ideo cuiquam subtrahit, quia eum non prædestinavit, sed ideo quia non prædestinavit, quia reclusurum ab ipsa obedientia esse prævidit. Prædestinatio quæ igitur Dei semper in bono est, quæ peccatum sola hominis voluntate commissum, aut remittendum novit cum laude misericordiam, aut plecendum cum laude iustitiam. In malis autem operibus nostris sola præscientia Dei intelligenda est: quia sicut præcivit, & prædestinavit quæ ipse fecit, & ut faceremus dedit, ita præcivit tantum, non etiam prædestinavit, quæ nec ipse fecit, nec ut faceremus, exegit. Hi. b. autem de quibus dicitur: [Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, manifestent utique nobiscum:] voluntate exierunt, voluntate reviderunt: & quia præciviti sunt casuri, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate ac veritate mansuri. Ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.

In plerisque vetustis capit hoc conjunctum est superiori, & in ritu- lib est, item, non idem: est autem confectum ex locis indicatis, Fulgentii, Præsleri, & B. Augustini.

Non ergo necessitatem sicut correctionis, vel oblationis divina prædestinatio, seu præscientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali peccant. Non enim quia prædestinatio, seu præscientia Dei falli non potest, necessario eveniunt, quæ prædestinantur, vel præsciuntur, sicut nec necessario prædestinantur, vel præsciuntur, quæ futura sunt: sed quia bona absque ejus gratia, mala proter ejus scientiam evenire non possunt. Quantum ergo convenienter dicitur, si hæc prædestinata sunt, vel præscita, necessario eveniunt: non tamen ideo absolute verum est, necessario eveniunt, quæ prædestinata sunt, vel præscita: quia hic necessitas referitur ad verum eventum, ibi ad intuitum divina præscientia. Unde Augustinus: [Ducuntur sunt, inquit, necessitates, simplex. I. una, veluti quæ necesse est omnes homines esse mortales: altera, conditionis, ut si aliquem ambulat-

a 1. Cor. 2. b alitem. c Fulgentius l. 1. ad Monymum. Profer. in resp. ad Capitula Gallorum, cap. 6. d. Ibidem cap. 11. e. Ibidem c. 12. f. absunt ab orige. g. Idem Profer, ca. 14. & sententia C. ad capit. Gallorum. Idem sent. 15. h. Idem ad object. Vincentianæ, c. 12. & Augusti, ad articulos sibi sicut impositos, art. 12. i. Sententia in libro de prædestinatione Dei. Bur. d. 20. c. 21. lvo p. 17. c. 32.

re quis scit, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque esse vidit, id esse alter, quam notum est, nequit. Sed hæc minime cum illam simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionem adjectivam. Nulla enim necessitas cogit incedere voluntate gradientem, quamvis eum tunc, non graditur, incedere necessarium sit. Eodem igitur modo, si quæ providentia præsci videt, id necesse est esse, tamen nullam naturam habeat necessitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrii proveniunt, præscientia contuetur. Hæc igitur ad intuitum volunta divina, necessaria sunt per dispositionem divina voluntas. Per se verò considerata, absolutam 2. naturam sua libertatem non deserunt. Fient igitur præcibus cunctis, quæ futura Deo esse prænotant, sed eorum quædam de libero proficiuntur arbitrio, quæquam us evenerint, existendo tamen naturam propriam non amittunt, quæ priusquam fierent, etiam non evenire potuissent. ¶ In omnibus mala nostra libera ascribuntur arbitrio, cum alibi divina ascribantur indignationi. Unde Gregorius: a [Cum signa indignationis sese, ut ita dixerim, medullitus moveat, bene quod, vel oppositio humana non movetur: nec se culbet utiliter deprecari obicit, cum semel Deus aliquid ab intuitu irascentis dixerit. Hinc est enim quod Moyses, b qui reatum totius plebis apud seminum sui precibus tersti, domo se obtinuit, divina recondita vim placavit, ad petram Oreb veniens, & pro aqua edibitione dissidens, reprovocationem terram ingredi Dominus irascenti non potuit. ¶ Item Augustinus: [De 3. Tyrus c. vero, & Tyrus quid aliud possumus dicere, quam non esse ei datum ut exderent, quæ etiam credituros fuisse ipsa verba dicit, si talia qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa redderent. Quare autem hoc eis negatum fuerit, dicant, si possunt, qui calumniantur, & ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit, & apud eos, quibus profutura erant, non fecerit. Nos etenim, e si rationem facti, & profutatam iudici ejus penetrare non possumus, manifestissime tamen fatemur, & verum esse quod dixit, & iustum esse quod fecit: non fuisse Tyrus & Sydonios, sed etiam Caros, & Bethsaida potuissent converteri, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis voluisset Dominus operari. Neg. enim ulli falsum videri potest, quod verum est. ¶ [Nemo potest venire ad nos, nisi fuerit ei datum à Patre meo.] Item qui per Prophetam g. Iudæa plebi promissit: [Euc est p. p. vias tuas spiritus, & muniam eas lapidibus quadrum.] h. est, adimam tibi facultatem peccandi. Idem per psalmistam h. de damnando dicit. [Fiant ut illorum tenebre, & latruncum, & Angelus Domini persequens eos.] Sed in his omnibus citia vestra humana ascribuntur menti arbitrio, quod divina clementia in illis misericorditer vertit ad bonum, in damnando iuste reprobavit ad malum. Sicut ergo, quamvis certissime sciamus neminem ultra terminum à Deo sibi præfixum esse venturum, omnibus tamen languentibus non incongruè medemur, sic quantum necesse latet, nisi prædestinatus ad vitam, omni tamen delinquenti est ad vitanda correptio, nec analorum est negligenda disciplina.

1 ¶ Dux sunt] Hæc à Burchardo & Ivone citantur ex B. Augustino in libro de prædestinatione. Et sequentia habentur copiose explicata in libello de prædestinatione Dei, inter opera B. Augustini, tom. 7.

2 ¶ Absolutam] App. à Burchardum & Ivone legitur de absoluta libertate non desinit.

3 ¶ De Tyrus] Similiter hæc legitur apud B. Augustinum in libro de bono esse veritatis, cap. 14. Eadem verba sunt apud Prosperum, ad excepta Laurentij, in respons. ad dubium 8. sive 9.

C. XXIV. ¶ Non semper in eis qui peccant vindicta est exercenda.

Unde idem Augustinus ait epist. 10. Bonifacio.

a Lib. 9. Moral. c. 12. b Exod. 32. Num. 14. c Mart. d. al. docet. e al. etiam. f Mart. 11. g Of. 1. h Psalms. 34.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pro a seruitute totius populi una die xxv. milia perierunt. Sic & pro peccato murmuracionis vel tentacionis nonnulli puniti sunt, ut eorum exemplo ceteri ad penitentiam egererent. Sic & quodammodo puniit Deus, ut divina providentia etiam circa humana regulari cogitaretur. & nonnulli etiam per longa tempora ad penitentiam expellat, ut penitentiam suam benignitati nobis ostendat. Sic etiam Hebraei b. culturam Baal vendicaverunt, sacerdotes & Prophetas eius interficiendo, nonne auctoritatem peccata mutationem populum. Quod vero peccata, que publicis indicis deferantur, puniendi non sint, illo exemplo probatur, quo Christus, e qui ludam filium suum noverat, non abiecit, sed patreuter tolerasse ostendit.

C. XXXI. ¶ Iudicium non est sine accusatore damnare.

Unde Ambrosius super primam epistolam ad Corinthios, cap. 5. ait.

¶ **Q**uid quis potestatem non habet, quem scit reum, subicere, aut probare non valet, immunis est: & iudicium non est sine accusatore damnare, quia & Dominus ludam, & cum i. fur esset, quia non est accusatus, minime abiecit.

¶ **C**um fur. Adista hic sunt aliqua verba ex originali. Similiter non est ferenda sententia quando multo iudicio est in causa, vel quando ille peccat, qui iustitiam habet multitudinem.

C. XXXII. ¶ Quod a multitudine peccatur, vel ad ea, quae multitudinem habet sociam, ab ecclesia non puniuntur, sed deservunt.

Unde Augustinus in lib. 3. c. 2. contra epistolam Parmeniani.

¶ **N**on est potest esse salubris a multis correptio, nisi cum ille correptus, qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus, ut per illud signum, quod Ezechielis f. sancto revelatur, illis evadere ab illorum vastatione mereantur. & infra. ¶ **R**etera, si contagio peccandi multitudinem invalerit, divina disciplina severa misericordia necessaria est. Non consilia separationis & inania g. sunt, & perniciosaque sacrilega, quia impia & superba sunt h; & pluper turbant infimos bonos, quam corrigant animos malos & infra. ¶ **T**urba autem iniquorum, cum facultas est in populo promovendi sermonem, generalis oburgatione ferianda est: & maxime, si occasione atque opportunitatem praeberit aliquod flagellum de super Domini, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

¶ **T**rapecta i vero Evangelica k de dilectione inimicorum, & misericordia impendenda proximis, exhortationes quoque Apostoli l ad odium vel potandum inimici, non eatenus intelligenda sunt, ut peccandi in relaxator impunitas, sed ut delinquenti correctio, & utraque ministratur subsidium, donec per sententiam iudicis, adempta se correctio, malorum tollatur exercitium. In hoc ergo iudicio ad gere inimici, & misereri eorum, ut de eorum perditione dilectio, eorum salutem desideremus, & pro eorum correctione quoad laboremus & veremus, patientibus solatia impendamus, alteri alterius opera portantes; non ut pertinaces, & in malo persistere impunitate docemus. Sicut enim erga patientes non ferri, sed misericorditer esse monemur, iuxta illud: n. [Noli esse nimis iustus, quia est iustus, qui perit in iustitia sua.] & iterum: o. [Iudicium sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam.] & iterum illud Apostoli secunda epistola ad Corinthios: p. [Cuius aliquid donasti, & ego, si quid donavi propter vos

a. Quæst. 11. b. 3. Regum cap. 18. c. Ioan. 12. d. Sup. 2. quæst. 11. de mansuet. ver. ut d. Ambrosius. Cap. 1. 5. cap. 244. c. Iovin. prologo. Parmen. in prologo, c. 13, 16, 17. f. Ezechiel. 9. g. ab. inmania. h. al. sum. i. Supra eadem. hoc autem. k. Luc. 1. Gal. 6. m. al. peccanti. n. Eccles. 7. o. Jac. 2. p. 2. Corinth. 2.

donato ac a se ipse Christus donaret, ut non circumveniamur a satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. [Qui quos nequis sentiendo decipere, facit nimis asperos;] sicut, inquam, patientibus, ut dictum est, misericorditer esse iubemur, sic impatientibus & obstinatis in malo misericordiam impendere prohibemur.

¶ **N**oli esse. Gratianus non refert ipsa propria verba ecclesiastica. Ea enim sic habent: Hæc quoque vidi in diebus vanitatis mex, iustus perit in iustitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua. Noli esse iustus multum, neq; plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas.

C. XXXIII. ¶ De iusta & iniusta misericordia.

Unde Ambrosius sermone 8. in Psal. 118. vers. 2.

¶ **E**st b iniusta misericordia. Denique in lege c scriptum est de quodam: [Non misereberis illius.] Et in libris Regnorum d legis, quia Saul postea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium Regem, quem prohibuerat sententia divina lervari. Itaque e, si quis latronem filius deprecantibus motus, & lachrymis conjugis ejus inflexus absolvendum putet, cui adhuc latrocinandi aspirat affectus, nonne innocentes tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certè si gladium reprimit, vincula dissolvit, cur laxat exilio, cur latrocinandi, qua potest clementiori via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde f inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pati periculo de capite decemtes, alterum, si non probasset, alterum, si esset ab accusatore convictus, non id, quod iustitia est, iudex sequatur: sed dum miseretur rei, damnet probantem: aut dum accusatori fuerit, qui probare non possit, addicat innoxium: non potest igitur hæc dici iusta misericordia. In ipsa ecclesia, ubi maxime misereri decet, teneri quam maxime debet forma iustitiae, ne quis a communionis consortio absentus i, brevilachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberius sita, quam communionem, quam plurimis debet postulare, temporibus, a facilitate g sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad profectionis contagium provocari? Facilitas enim venia, incentivum tribuit delinquendi.

¶ **A**bsentus. Antea legebatur, a consortio communionis vel criminationis abstractus. Emendatum est & hoc, & multa alia ex ipso originali.

C. XXXIV. ¶ Non debemus in mala causa pauperi misereri.

Item Augustinus in h. libro Psalmodum, Psal. 37.

¶ **N**e amisso i iudicio sis pauperi in mala causa misericors, cuius si parcis sacculo, percutis cor, & tanto nequiores reddis, quanto iustum tibi facere vider.

¶ **F**ere eadem sunt in glossa ordinaria in Psal. 37. ad vers. Diligit misericordiam, ex beato Augustino collecta sententia.

C. XXXV. ¶ Homini est miserendum, peccatori irascendum.

Idem.

¶ **D**vo k ista nomina cum dicimus, homo peccator, non utique frustra dicuntur. Quia peccator est, corripit: quia homo est, miserere: nec omnino liberabis hominem, nisi eum persecutus fueris peccatorem. Huic officio nominis l invigilet disciplina, sicut cuique regenti apra & accommodata est, non solum Episcopo regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti familiam suam, marito regenti conjugem suam, patri regenti prolem suam, iudici regenti provinciam suam, Regi re-

a. In persona Christi. orig. Glossa tmer. ibid. b. Anf. 13. c. 33. Polyc. 1.6. tit. 21. c. Deut. 19. d. 1. Reg. 15. e. Atqui, si quis latronis. orig. f. al. Deniq. g. al. facilitate. h. Et gloss. ord. ibid. i. al. commisso. k. Beda Gal. 6. Polyc. 1.6. tit. 21. Anf. 1. 13. 5. 7. l. omni.] verid lectio.

genti gentem suam. & paulo post. ¶ Ita nulli homini claudenda est misericordia, nulli a peccatori impunitas relaxanda est. Hinc itaque maxime intelligendum est, quam non sit contemnenda elemosyna, qua quibusque pauperibus jure humanitatis impenditur: quandoquidem Dominus subleabit indigentiam, &c. & paulo post. ¶ Non ergo suscipiamus peccatores, propterea quod sunt peccatores, sed tamen eos ipsos, quia & homines sunt, humana consideratione tractemus: perquamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem conditionem.

Initium hujus capituli habetur in sermone 94. & 109. de tempore, & hom. 6. in lib. 50. homiliarum. Verum integrum est apud Bedam in com. epistola ad Galatas, c. 6.

Item illud Evangelii, quod objicitur: b Qui gladio usus fuerit, gladio cadet. Augustinus exponit in c. 22. lib. contra Faustum Manicheum cap. 70. ita dicens.

C. XXXVI. ¶ Quis dicatur gladius accipere.

Ille e gladium d accipit, qui nulla superiori ac legitima potestate vel jubente, vel concedente in sanguinem alicujus armatur.

7 pars. Porro illud Hieronymi, quo ecclesia negatur aliquem persequi, non ita intelligendum est, ut generaliter ecclesia nullum persequatur, sed quod nullum iniuste persequatur. Non enim omnis persecutio culpabilis est, sed rationabiliter haereticos persequimur; sicut & Christus corporaliter persecutus est eos, quos de templo expulit.

C. XXXVII. ¶ Potestatis officio utiliter inquit corriguntur.

Unde Augustinus ad Vincentio, epistola 45.

Nimium e sunt inquieti Donatistae, quos per ordinatas a Deo potestates z cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum jam correctione gaudemus. Item infra. ¶ Si enim quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticum factum currere videret in praecipitium s, nonne tunc potius malum pro malo redderet, si eum sic currere permitteret, quam si corripiendum, ligandumque curaret? Et tamen tunc ei molestissimus & adversissimus videretur, quando utilissimus & misericordissimus extitisset. Sed plane salute reparata, tanto ei uberius gratias ageret, quanto sibi eum minus peperisset sensit. & post pauca. ¶ At enim quibusdam ista non profunt. Nuncquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum est insanabilis pestilentia? Item post aliqua. ¶ Non g omnis, qui parit, amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam blanda b oscula inimici. Melius e est cum severitate diligere, quam cum lenitate decipere. Vitius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligebat, quam esurienti panis frangitur, ut injustitiae deductus acquiescat. Item post pauca. ¶ Putas neminem debere cogi ad justitiam, cum legas patremfamilias dixisse k servis: [Quoscunque inveneris, cogite intrare:] cum legas l etiam ipsum Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum. Item post pauca. ¶ Et noveris aliquando furem avertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello ad gregem peccora errantia revocare. Item infra. ¶ Si semper esset culpabile persecutionem facere, non scriptum esset in sanctis m libris: [Detrahentem proximo suo occulte, hunc persequeris.] Aliquando ergo & qui eam patitur, injustus est, & qui eam facit, justus est. Sed plane semper &

a alit. sicut nulli peccato. b supr. ead. rei personae, in fine. c 100 p. 10. c. 20. Pann. l. 8. c. 44. d utitur gladio. e orig. sup. ea. qui secundum. e Poly. l. 7. tit. 6. Anst. l. 2. c. 55. f al. praecip. g sup. 9. c. 2. h al. voluntaria. i Prov. 27. k Matt. 22. Luc. 14. l Act. 9. m Psal. 100.

mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos: illi nocendo per iniquitatem, isti a consulendo per disciplinam: illi immaniter, isti temperanter: illi servienter cupiditati, isti charitati. Nam qui trucidat, non considerat quemadmodum laenet: qui autem curat, considerat quemadmodum fecerit. Ille enim persequitur sanitatem, iste putredinem. Occiderunt impii Prophetas; occiderunt b impios & Prophetas. Flagellaverunt e Iudei Christum; Iudaos d flagellavit & Christus: traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati humanae; tradiderunt f & Apostoli homines potestati humanae. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate, quis nocendi causa, quis emendandi & paulo post. ¶ Constantinus Imperator primus constituit ut res convictorum, & unitati pervicaciter restitutum sisco vindicaretur. & post pauca. ¶ Certè nullus g crimen maculat nefcientem. Item infra. ¶ Facti b nocentibus, quae innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquinant quemquam: propter innocentium consortium etiam cognita sullentur. Non enim propter malos boni deserendi, sed propter bonos mali tolerandi sunt, sicut toleraverunt Prophetas eos, contra quos tanta dicebant, nec communem sacramentorum illius populi relinquebant.

1 ¶ Donatistae] Apud Anselmum titulus est, Augustinus Vincentio. Initium vero capituli est, Donatistae nimium & apud B. Augustinum, Sed Donatistae nimium, propterea proposita est hoc loco dicitur, Donatistae, invidiam suam in titulo. Item nim antea legabatur. Augustinus ait Vincentio Donatistae.

2 ¶ Potestates] Sequitur in vulgatis, saeculares, quae non abest a plerisque, vetustis, & Anselmo, & originali. Multa verò a ea ex ipso praesertim originali sunt emendata.

C. XXXVIII. ¶ Haereticis ad salutem etiam invitati sunt trahendi.

Item Donato Presbytero, epist. 204.

Displicet tibi, quia traheris ad salutem, cum tam multos nostros ad perniciem traxeris? Quid enim volumus, nisi te comprehendi, & praesentari, & servari, ne pereas? Quod autem in corpore laesus es, ipse tibi fecisti, qui jumento tibi mox admoto uti noluisti, & te ad terram graviter collidisti. Nam utique alius, qui adductus est tecum, collega tuus, illatus venit, qui tamen sibi ipse non fecit. Sed neque hoc putas tibi fieri debuisse, quia neminem existimas cogendum esse ad bonum. Attende quod dixerit Apostolus: k [Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.] Et tamen tam multi ut Episcopatum suscipiant, tenentur invitati, perducuntur, clauduntur, custodiuntur, patiuntur quae nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioso, in quo vobis inimici estis, trahendi estis, perducendi ad veritatem vel cognoscendam, vel eligendam, non solum ut honorem salubriter habeatis, sed etiam ne pessime pereatis? ¶ Dicit Deum dedisse liberum arbitrium, ideo non debere cogi hominem, nec ad bonum. Quare ergo illi, de quibus supra dixi, coguntur ad bonum? Attende i ergo, quod considerare non vis: Ideo voluntati bonae misericorditer impenditur, ut mala voluntas hominis dirigatur. Nam quis nesciat nec damnari hominem, nisi merito malae voluntatis; nec liberari, nisi bonam habuerit voluntatem? Non tamen ideo qui diliguntur, malae suae voluntati impune & crudeliter permittendi sunt; sed, ubi potestas datur, & a malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, si voluntas semper suae permittenda est libertati, quare Israelitae reculant, & murmurantes tam duris flagellis a malo

a Illi.] orig. b 3. Regum 13. c Matth. 27. d Isam. 2. e Act. 26. f 1. Cor. 5. g 1. q. 4. nullius. h supr. ead. quae magnum. i Poly. ibid. Anst. l. 2. c. 57. Denud. p. 4. k 1. Tim. 1. Pann. l. 8. c. 27. prohibe-

prohibebantur, & ad terram promissionis compellebantur? Si voluntas mala semper sua permittebat est liberati, quare Paulus non est permittitur uti pessima voluntate, qua persequebatur ecclesiam; sed a prostratus est, ut excaceretur: excacatus, ut mutaretur: mutatus, ut mitteretur: missus, ut qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur? Si voluntas mala semper sua permittebat est liberati, quare monetur pater in scripturis sanctis, filium durum non solum verbis corripere, sed etiam latera eius tundere, ut ad bonam disciplinam coactus ac domitus dirigatur? Vnde idem dicit: [Tu percussis eum virga, animam autem eius libera a morte.] Si mala voluntas semper sua permittebat est liberati, quare corripiuntur negligentes pastores, & dicitur e eis: [Errantem ovem non revocatis, perditam non inquisitis.] Et vos oves Christi estis: Characterem Dominicum portatis in sacramento, quod accepistis: sed erratis & peritis. Non ideo vobis displicemus, quia revocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini moreris, ut vos ad ejus ovile redire cogamus, quam consentimus voluntati ovium errantium, ut perire vos permittamus. Noli ergo jam dicere, quod te assidue volo dicere: Sic volo errare, sic volo perire. Melius enim hoc omnino non permittimus, quantum possumus. Modò, quòd te in puteum, ut moreris, misisti, utique libera voluntate fecisti. Sed quàm crudeles essent servi Dei, si huic male voluntati tua te permitterent, & non te de illa morte liberarent? Quis eos non merito culparet? Quis non impios rectè judicaret? Et tamen tu te volens in aquam misisti, ut moreris; illi te nolentem de aqua levaverunt, ut moreris; illi fecisti secundum voluntatem tuam, sed in perniciem tuam; illi contra voluntatem tuam, sed propter salutem tuam. Si ergo salus ista corporalis sic custodienda est, ut etiam in nolentibus ab eis, qui eos diligunt, fervent; quanto magis illa spiritalis, in cuius desertione mors æterna metuitur? quanquam & in ista morte, quam tibi ipse inferre voluisti, non solum ad tempus, sed etiam in æternum moreris: quia et si non ad illam, non ad ecclesie pacem, non ad Christi corporis unitatem, non ad sanctam & individuum charitatem, sed ad mala aliqua cogeres, nec sic tibi ipse mortem inferre debuisti. Considera scripturas divinas, & dicite quantum potes, & vide utrum hoc fecerit aliquis aliquando iustorum atque fidelium, cum ab eis tanta mala perpeffi sunt, qui eos ad æternum interitum, non ad vitam æternam, quo tu compelleris, adigebant. *Et postquam.* Repetis, sicut audio, quod in Evangelio dicitur, recessisse a Domino 12. & discipulos, & arbitrio sua malè atque impie discessionis fuisse permittos: ceteris que duodecim, qui remanserant, fuisse responsum. [Nunquid & vos vultis ire?] Et non attendis, quia tunc primum ecclesia novello germine pullulabat, nondumque in ea fuerat completa illa propheta: [Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient illi:] Quod utique quanto magis impleretur, tanto maiore utitur ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus significare voluit, qui quamvis haberet magnam potestatem, prius tamen elegit commendare humilitatem. Hoc & in illa convivii similitudine satis evidenter ostendit, ubi misit ad invitatos, & venire novitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introducere. Et ait servus Domino: Factum est, ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus servo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.]

Vide nunc quemadmodum de his qui prius venerunt, dictum est, introduc eos: nunc a dictum est, compelle. Ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellendi.

1 ¶ Attende ergo] *Locus hic (quemadmodum & multa alia in hoc capite) emendatus est ex B. Augustino. Antea legabatur, Attende ergo, & considera, quod non ideo voluntas bona misericorditer impedit, ut mala voluntas hominibus diligat.*

2 ¶ In plateis] *Sic emendatum est ex Evangelio B. Lucae, expunctis duabus vocibus. Antea enim legabatur, exi cito in vias & plateas.*

C. XXXIX. ¶ *Hæretici utiliter patiuntur, quæ catholici utiliter inferunt. Idem super Ioannem, tractatu 11. ad cap. 3.*

Quando b vult Deus concitare potestates adversus hæreticos, adversus schismaticos, adversus dissipatores ecclesie, adversus exsufflatores Christi, adversus blasphematores baptisimi, non mirentur, quia Deus concitat, ut à Sara verberetur Agar, & ponat e cervicem: quia cum humiliata discederet à domina sua, occurrit ei Angelus, & dixit: d [Quid est Agar ancilla Saræ?] Cum quæstia esset de domina, quid audivit ab Angelo? [Revertere ad dominam e tuam.] Ad hoc ergo affigitur, ut revertatur; atque utinam revertatur, quia proles ejus, sicut filii Jacob, cum fratribus hereditatem tenebit. Mirantur autem, quia commoventur potestates Christianæ adversus detestandos dissipatores ecclesie. Si non ergo moverentur, quomodo redderent rationem de imperio suo Deo? Intendat charitas vestra, quid dicam: quia hoc pertinet ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiam habere, unde spiritaliter nati sunt. *Et paulo post.* ¶ Nabuchodonosor Rex decrevit, dicens: f [Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sidrach, Misach, & Abednego, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem.] Ecce quomodo sedit Rex alienigena, ne blasphemaretur Deus Israel, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, ut saviant Reges Christiani, quia Christus exsufflatus, à quo non tres pueri, sed orbis terrarum cum ipsis Regibus à gehennarum igne liberatur. *Et infra.* ¶ Quomodo ergo isti Reges non moveantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, sed seipfos liberatos de gehenna? quando vident Christum, à quo liberati sunt, exsufflari in Christianis? quando audiunt dici Christiano, dic te non esse Christianum. Talia facere volunt, & saltem talia pati nolunt. Nam videre qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animam, affligunt in corpore: semper æternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conqueuntur.

C. XL. ¶ *Ecclesia hæreticos ratione persequatur.*

Item contra literas Petilianas, lib. 2. c. 79.

¶ Vi g peccat, non peccat legis auctoritate, sed contra legis auctoritatem. Quia verò interrogas me, quæ sit ratio persequendi, vicissim te interrogo, cuius sit vox in Psalmo dicentis: h [Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequere.] Quare itaque persequutionis vel causam, vel modum, & noli tanta imperitia generaliter malorum persequutiones i reprehendere. *Et 7. c. 82.* ¶ Non enim persequimur vos, nisi quemadmodum veritas persequitur falsitatem. *Item sup. cap. 10.* ¶ Petilianus dixit, si Apostoli persecuti sunt aliquem, aut aliquem tradidit Christus? Augustinus respondit, possem quidem dicere ipsum satanam omnibus malis hominibus esse peiorem, cui tamen tradidit Apo-

a *Abn. 3.* b *Prover. 13. Prov. 23.* c *Ezech. 34. Hierem. 23.* d *Ioh. 6. c. lxxxii.* f *Psalm. 71.* g *Luce. 14.*

a *al. Non.* b *Polyc. 1. 7. tit. 6. Anf. 1. 12. c. 54.* c *al. supponat.* d *Genes. 21.* e *al. domon.* f *Dau. 3.* g *Iuo p. 10. cap. 99.* h *Psalm. 100.* i *al. persecutores.*

elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero Primas non passim (sicut moris est) per villas, sed in una, juxta eorum electionem, civitate resideat: quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex concilio vero Numidia, si qui desideraverint ad Apostolicam sedem venire, permittite, & si quilibet eorum vitæ contradicere voluerit, obviat. Magis b profectio excellentiæ vestræ apud creatorem gloria proficit, si per eam deperfarum ecclesiarum poterit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit revocari, tantò largiora tribuit, quanto per eum religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Per solventes præterea paternæ charitatis affectum, Dominum petimus, quod c brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram fidei zelo d velut macro-næ gladii vibrantis exacuat.

C. XLIX. ¶ Merito fides, bellorum paratur victoria.

Idem ad eundem, lib. 1. epist. 73.

SI non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellicorum actuum prosperitas eveniret, non summo opere miranda fuerat; cum sciamus, hæc etiam antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias, non carnali providentia, sed magis orationibus prævenitis, sit, ut hoc in stuporem veniat, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritum vestrorum loquax non discurrit opinio? quæ & bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed dilatandæ causæ resp. in qua Deum coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram i vitam celestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pacendis ovibus B. Petri Apostolorum Principis excellentiam vestram præstitisse didicimus: ita ut non parva loca patrimonii ejus propriis nudata cultoribus, largitis Dacorum 2 habitacionibus, restauraverit. Quæcumque igitur hic illi Christianissima f mente confertis, horum retributionem per spem in futuro judicio sustinetis.

- 1 ¶ Futuram] In duobus codicibus epistoliarum legitur: in futurorum gaudiorum participatione: in uno vero manuscripto, in futura celestium gaudiorum participatione. In codice tamen Vaticano legitur quemadmodum apud Gratianum.
- 2 ¶ Dacorum] In libro epistoliarum impresso, & duobus manuscriptis legitur, Dacorum. In aliquo vero antiquo Gratiani exemplariibus est, Dacorum, vel aliorum habitacionibus.
- 3 ¶ pars. Breviter monstratum est, quod boni laudabiliter persequuntur malos, & mali damnabiliter persequuntur bonos. Illud autem Apostoli: [Tu autem quis es, qui judicas alienum servum?] de alieni cordis occultis intelligendum est. Quod vindicta inferri possit, monstratum est. Non: restas ostendere, quod debet inferri, & quod magis diliguntur illi, qui puniuntur, quam qui impuniti relinquantur: quod utrumque, multorum auctoritate probatur.

C. L. ¶ Ad iram Deum provocatur, cum mala puniri distulant.

Aut enim Augustinus.

SI ea i, de quibus vehementer Deus offenditur, insequi vel ulcisci differimus, ad irascendum utique divinitatis patientiam provocamus. [Nonne g Achor b filius Zare præterit mandatum Domini, & super

a al. Putaverit. b al. Magna. c al. qui. d abest ab orig. e Bureb. l. 1. c. 11. Anf. lib. 13. c. 30. Ivo p. 16. n. 19. f al. Christiana. g Ios. 22. h al. Acham.

omnem populum Israël ira ejus incubuit? Et ille etiam homo, atque vitam solus perierit in scelere suo.]

1 ¶ Si ea] Utque ad vers. provocamus, sunt in regis B. Gregorii lib. 2. indist. 11. epist. 27. scripta Martino a Abbati & Benenato Notario. Reliqua vero non ibi leguntur, sed sunt verba sacre scripturae, cap. 22. Iosue.

C. LI. ¶ Vindicta, quæ ad correctionem valet, non est prohibenda.

Item Augustinus de sermone Domini in monte, lib. 1. c. 37. & 38.

EA b vindicta i, quæ valet ad correctionem, non prohibetur. Quæ etiam ad misericordiam pertinet, nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre: sed huic vindictæ referendæ non est idoneus, nisi qui odium, quo flagrare solent, qui se vindicare desiderant, dilectionis magnitudine superaverit. Non enim meum est, ne odisse parvulum filium parentes videantur, cum ab eis vapulat peccans, ne peccet ulterius. Etenim, perfectio dilectionis, ipsius Dei patris imitatione nobis proponitur, cum in sequentibus dicitur: [Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos persequuntur.] Et tamen de ipso dicitur per Prophetam. d [Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit.] dicit etiam Dominus: e [Servus 2, qui nescit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit patiens: servus autem, qui scit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multis.] Non ergo queritur, nisi ut ille vindicet, cui rerum ordine potestas data est, & ea voluntate vindicet, qua patet 3 parvulum filium flagellat, quem per iram odisse nondum potest. Hinc enim aptissimum f exemplum datur, quo satis apparet posse peccatum amore, potius vindicari, quam impunitum relinqui, ut illum, in quem 3 parvulum filium miserum, sed correctione beatum, velit: paratus tamen, si opus sit, æquo animo plura tolerare ab eo illata, quem vult esse correctum, sive in eum habeat potestatem coercendi, sive non habeat. ¶ Magni autem, & sancti viri, quamquam b optime scirent mortem istam, quæ animam dissolvit à corpore, formidandam non esse, secundum eorum tamen animam, qui illam timerent, nonnulla peccata morte punierunt: quod & viventibus utilis metus incurreretur, & illis, qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset, si viverent, diminueretur i. Non temere illi judicabant, quibus tale iudicium donaverat Deus. Inde est, quod Helias k morte, multos affecti, & propria manu, & igne divinitus impetrato: cum l & alii multi, & magni viri eodem Spiritu consulendo rebus humanis non temere fecerint m. De quo Helia cum exemplum dedissent n discipuli Domino, commemorantes quid ab eo factum sit, ut etiam ipsis daret potestatem petendi de celo ignem ad consumendos eos, qui sibi hospitium non præbuerant o, reprehendit p in eis Dominus non exemplum Prophetæ sancti, sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animadvertens eos, non amore correctionem, sed odio desiderare vindictam. Itaque postquam eos docuit, quid esset diligere proximum tanquam seipsum, in fado etiam Spiritu Sancto q, quem decem diebus completis post ascensionem suam desuper, ut promiserat, misit, non defuerunt tales vindictæ, quamvis multò rarius, quam in veteri Testamento. Ibi enim ex majori parte servientes timore premebantur: hic autem maxima dilectione liberi nutriebantur. Nam

a al. Martiano. b Anf. l. 1. c. 2. Ivo p. 10. c. 66. c Math. 5. d Prov. 3. e Luc. 12. f al. aperitissimum. g al. quem. c. 31. h al. qui iam. i abest ab orig. k 3. Reg. 18. & q. l al. quid. m al. fecerunt. n Luc. 9. o al. præbuerunt. p Math. 23. q Alter. 2. & verbis

